

Români din toate țările, uniți-vă în cuget și simțiri !

Noiembrie 1984. Anul XIII. Nr. 149.

EUROPA SINEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCARII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE PREȘEDINTELE DE AZI ȘI DE MĂINE AL STATELOR UNITE ALE AMERICII

Domnule Președinte

Vă scrie un cetățean român, de meserie profesor și de religie creștin. Naționalitatea mea, profesia mea și credința mea religioasă, câteși trele mă obligă să vă fac cunoscute gândurile mele, prilejuite de reacția americană față de unele evenimente și situații din țara mea. Am în vedere, mai întâi, comentata hotărâre a guvernului R.S. România de a percepe o taxă de emigrare proporțională cu gradul de instruire a celor ce vor să plece din România, hotărâre care, atunci când a fost luată, în toamna anului 1982, a atras din partea guvernului american amenințarea de a suspenda României clauza de națiunea cea mai favorizată. Mai am în vedere și faptul că în Congresul american și alte instituții americane, la care se adaugă și presa, a fost, în repetate rânduri, pusă în discuție situația Maghiarilor din România, afirmându-se că aceștia ar fi supuși unor descriminări etnice inadmisibile într-o lume civilizată (...).

În legătură cu toate aceste chestiuni, care ating în cele din urmă esența relațiilor româno-americane, îngăduiți-mi, Domnule Președinte, să supun atenției Dumneavoastră, ca și dreptei Dumneavoastră judecați, rândurile de mai jos(...). Iată-le:

1. Reacția americană, îndeosebi amenințarea de a suspenda României clauza națiunii celei mai favorizate în cazul introducerii taxei de emigrare, a fost determinată, din câte înțeleg eu, de politica americană de apărare a drepturilor omului, politică de care sunt legate multe speranțe în întreaga lume. Numai că drepturile omului sunt mai multe. Și o întrebare firească mi se pare a fi următoarea: care drepturi ale omului și în ce ordine a priorității le apără guvernul american? Căci reacția Dumneavoastră, adăugată altor acțiuni și atitudini oficiale americane, dovedește că dintre drepturile omului *cel mai important în America este considerat dreptul la libera emigrare*. Ceea ce este și firesc pentru Dumneavoastră, Americanii, o națiune de emigranți, dar nu și pentru noi, Români, care nu suntem emigranți în țara noastră, ba ne mândrim chiar că suntem, geografic vorbind, unul dintre cele mai statornice popoare. Drept aceea noi și considerăm o virtute capitală pentru un popor stabilitatea sa, statornicia într-un spațiu geografic dat, spațiu ce face parte din destinul său istoric. Și cine cunoaște într-adevăr istoria Europei n-ar putea spune că poziția geografică a României este dintre cele mai favorabile. Ci dimpotrivă! Cu toate astea, în virtutea idealului nostru național de statornicie, noi Români, obișnuim să spunem și să credem că *omul sfințește locul*.

Propaganda americană însă, care determină și o bună parte din deciziile guvernului, inclusiv felul în care se acordă clauza de națiune favorizată, e orientată de ideea că locul îl sfințește pe om, că lumea se împarte, așadar, în țări care îl pierd pe om și de unde omul trebuie să fugă, să emigreze în țări care îl salvează, îi dau posibilitatea să se împlinească ca om, să se desăvârșească.

În acest punct se poate consemna în mod categoric o divergență de opinii și de mentalitate. Trebuie spus însă că divergențele româno-americane în problema emigrației sunt mai vechi și nu e rău ca ele să fie amintite atunci când este pusă oficial în discuție atitudinea României față de emigranți. Țin astfel să vă amintesc (sau, mai probabil, să vă fac cunoscut) că relațiile diplomatice dintre România și USA s-au stabilit în 1880, la trei ani după ce România și-a declarat independența de stat și și-a apărât-o cu onoare și cu sacrificiul a mii de vieți pe câmpul de luptă, într-un război dus, alături de Rusia, împotriva Turciei. Deși învingătoare în acel război, în urma Conferinței de pace de la Berlin (1878), România a ieșit păgubită în favoarea aliatei sale, Rusia (! ! !), care a încălcat nu numai convenția bilaterală, dar și drepturile românești istorice, unanim cunoscute și recunoscute prin Convenția de la Paris, 1858, ca și voința populației din Basarabia, una dintre cele mai vechi, mai frumoase și mai bogate provincii românești, care a fost astfel, printr-un abuz odios, anexată la Imperiul rus, țarist, stare în care se află și azi. În acele împrejurări grele pentru poporul român, USA nu numai că nu au găsit de cuviință să pronunțe cel mai neînsemnat cuvânt de protext față de politica anexionistă a Rusiei, în apărarea drepturilor populației din Basarabia, dar au considerat - din rațiuni umanitare, probabil - că e de datoria lor să condiționeze recunoașterea României ca stat de sine stătător, independent, anume pretinzând României să-și modifice constituția și să acorde drepturi egale tuturor cetățenilor, indiferent de confesiunea lor religioasă. Această pretenție a USA avea un scop mai determinat, mai particularizat, venind în sprijinul numărului mare de pibegi evrei care, în acei ani, emigrau din alte țări în România, dreptul de a deveni cetățeni români. Emigrația Evreilor în România era cauzată în acei ani atât de persecuțiile antisemite din Europa, cât și de condițiile mai bune de viață ce li se ofereau în România, țară pe atunci beneficiara, se pare, a celui mai democratic regim constituțional din Europa. Aceste condiții au atras și un mare număr de emigranți greci, armeni, germani, dar mai ales evrei, care, pentru o bună bucată de timp, până în 1945, aici, în România, s-au putut constitui în comunitatea evreiască cea mai compactă din toată lumea. Căci aici, în România, Evreii au găsit un climat de toleranță rasială și religioasă fără pereche în toată Europa, așa cum fără pereche a fost și atitudinea Românilor în anii atât de grei pentru Evrei ai fascismului german (...).

Trebuie spus însă că nu numai în 1880 s-au exercitat presiuni internaționale, îndeosebi americane, asupra României, pentru a primi în granițele ei grupuri cât mai numeroase de emigranți, ci și mai târziu, bunăoară în anii '30, numărul total al Evreilor care și-au găsit la noi un adăpost, o patrie, fiind cu mult, nespuse de mult mai mare decât, să zicem, numărul Vietnamezilor cărora USA au acceptat să le ofere adăpost! (...)

Să vă mai aduc aminte că în aceeași perioadă, a anilor 1880, când USA se arătau atât de grijulii cu drepturile Evreilor în România, grijulii cu drepturile omului așadar, în Imperiul habsburgic (austro-ungar) vecin, un mare număr de Români din Transilvania și Ungaria, câteva milioane bune, erau victimele unui vechi și barbar regim de oprire națională. Nu cunosc ca USA să fi luat atitudine în apărarea drepturilor Românilor din Transilvania și Ungaria, mult mai năpăstuiți și mai lipsiți de drepturi în propria lor țară decât Evreii din România. Oare de ce nu au fost USA sensibile și la suferințele Românilor? Cumva pentru că nici Românii din Basarabia, nici cei din Transilvania nu erau emigranți în țara lor?

Căci, (...) atât în 1880 sau 1930, cât și în 1983, în problema emigrației USA sunt foarte grijulii cu drepturile emigranților, de a intra și ieși din România după cum le dictează acestora interesele imediate, fără ca USA să aibă înțelegere și pentru interesele României, dacă nu total ignorate, oricum trecute pe un plan secundar. În felul acesta USA încurajează mentalitatea jalnică, lamentabilă, după care *ubi bene, ibi patria*, păcat pe care nu-l iartă nici-o religie și în primul rând religia creștină nu poate accepta egoismul îngust, meschin al acestei concepții care niciodată în istorie nu a produs ceva durabil, nu a produs istorie.

Dacă în anii ce au urmat după al doilea război mondial în România nu s-a mai trăit la fel de bine ca înainte - așa cum susțin cei ce au emigrat, plecând din România - normal, elegant, bărbătește și în primul rând *moral* era să punem umărul cu toții, deci și ei, spre a readuce România într-o stare de prosperitate. Și nu să fugim care încotro găseam un loc mai cald, mai comod. Astfel încât sprijinul acordat de USA foștilor emigranți greci, armeni, evrei și urmașilor acestora, de a pleca din România în anii '50 și următorii, a fost de natură să încurajeze acele trăsături de caracter care niciodată n-or să facă gloria neamului omenesc. Înțelegeți astfel stima deosebită pe care o am pentru concetățenii mei de altă naționalitate, Greci, Armeni, Evrei, Germani, Turci etc., care nu s-au grăbit să facă din cetățenia lor o afacere prosperă, ci au rămas în România, solidari cu Românii și la bine și la rău. Solidari astfel cu patria lor.

Veți spune, desigur, conform doctrinei americane, că toți cei ce au emigrat din România au plecat pentru că în noul sistem social-politic comunist nu mai aveau nici-o speranță că ar putea, prin munca lor, prin efortul tuturor, să îndrepte lucrurile, să revină la un nivel de trai demn, acceptabil.

Fie că e sau nu așa - dar... eu accept să discut lucrurile din punctul de vedere american asupra situației din România - important este să ne întrebăm și *cine* poartă răspunderea pentru noul sistem socio-politic din România, impus cu forța de URSS, fără voia poporului român (...). Se mai știe acum, prea bine se știe, că principalul vinovat de această situație au fost tocmai USA, care, în bună (și secretă) înțelegere cu URSS, au lăsat Europa de Est în zona de influență sovietică, adică înrobitea acestora!

Prin aceste înțelegeri însă USA au încălecat în picioare drepturile popoarelor din Răsăritul Europei. Fără să le consulte, ignorând voința lor, USA au luat hotărâri și s-au angajat în acțiuni care au schimbat radical istoria contemporană și viitoare a acestor popoare. Și vă întreb, Domnule Președinte, după ce au făcut această adevărată crimă (...), cu ce acoperire morală mai agită acum USA stindardul drepturilor omului? Să existe oare drepturi ale omului care să-l ridice pe om ca individ împotriva nației sale? Căci rezultatul la care se ajunge acesta este: emigrația masivă care s-a produs din România în țările occidentale, cât ar fi ea de conformă cu drepturile omului, afectează grav drepturile națiunii, dreptul poporului român de a afla, la toți cei cărora le-a dat identitate etnică, un sprijin în momentele grele, de restriște, ale istoriei sale. Iar România, ca și alte țări din Europa de Est, trece printr-un asemenea moment, nu? Iar USA, prin agitația în jurul drepturilor omului, drepturi reduse în principal la dreptul de a emigra, de a-și părăsi patria în momentele grele ale istoriei ei, USA se fac astfel încă o dată vinovate față de *dreptul popoarelor* din Europa de Est de a supraviețui tranșacțiilor ce se fac peste capul lor, fără știința lor.

După răul imens, aproape mortal, pe care USA l-au făcut Europei de Est la încheierea războiului mondial, de câțiva ani buni ne faceți un rău și mai mare prin felul în care aplicați politica de apărare a drepturilor omului, drepturi pe care le-ați limitat practic la unul singur și cel mai nefericit! Este oare acest drept de a emigra singura speranță pe care Americanii o mai pot oferi celor din Europa de Răsărit?

Nu știu, Domnule Președinte, cât erați de implicat în politica americană a anilor '50. Dar țin să vă mai fac cunoscut, ori să vă amintesc numai, că în acea perioadă USA ne ofereau nădejdi mai mari și promisiuni mai atrăgătoare. Prin diverse mijloace, îndeosebi prin posturile de radio Vocea Americii și Europa Liberă, USA au făcut o intensă propagandă antisovietică și anticomunistă dând toate asigurările că USA vor interveni în curând, atât în România, cât și în celelalte țări est-europene, și îi vor scoate pe ocupanții ruși din țările noastre, restaurând democrația etc., etc. Au fost foarte mulți, Domnule Președinte, naivii care au crezut în această propagandă și au încercat, sârmani Don Quijoți, să se opună sistemului politic comunist, săvârșind, *la îndemnul propagandei americane*, zadarnice acte de sabotaj și de rezistență, care le-au adus moarte, închisoare, suferință, disgrație, atât lor, cât și celor, încă și mai mulți, care au putut fi suspectați, pe nedrept, de atitudine anticomunistă. Au fost mulți acești eroi zadarnici, oameni bine intenționați față de soarta poporului lor, pe care i-a lichidat nu represiunea comunistă, ci propaganda iresponsabilă a USA, care știau foarte bine că nu vor intra în Europa de Est să-i alunge pe Ruși, cu care aveau înțelegerile azi bine cunos-

cute. Singurul rezultat la care s-a ajuns prin propaganda anticomunistă dusă de USA în Europa de Est și mai ales în România a fost exterminarea în masă a unor efective umane de cea mai bună calitate, care, dacă n-ar fi crezut în propaganda americană, cu siguranță că ar fi dat vieții lor un sens propriu-zis folositor poporului lor, punând puterile minții și sufletului lor generos în slujba țării lor, spre binele întregii umanități (...).

...De câțiva ani buni, propaganda americană a abandonat sloganul eliberării popoarelor din Răsăritul Europei. Așadar, Americanii nu mai vin să ne elibereze. I-am așteptat degeaba, mai ales cei care, în așteptarea lor, au prețat să se implice mai profund în viața socială și politică a țării, nu puțini, și deseori oameni de mare capacitate morală și profesională. Americanii deci nu mai vin să ne elibereze, în schimb ne cheamă pe noi în America, să fim acolo liberi, căci libertatea e un drept al omului, dar nu și al popoarelor!... După ce la Yalta și alte sinistre ocazii asemănătoare, ne-ați luat dreptul de a fi liberi în țara noastră, ne oferiți acum, de câțiva ani încoace, dreptul, nerevendicat de nimeni, de a fi liberi în America! Repet, am fi preferat cu toții, inclusiv cei ce deja au emigrat în USA, să rămânem liberi în țara noastră (...).

Țin, așadar, Domnule Președinte, să vă atrag atenția asupra faptului că propaganda pe care USA o fac pentru drepturile omului în Europa de Răsărit nu are consecințele anticomuniste scontate, ci are consecințe profund antinaționale, încălcând drepturile și interesele acestor popoare într-un mod încă mai grav decât au încălcat USA aceleași drepturi și interese ale popoarelor est-europene acum 40 de ani, la terminarea războiului. Sunt prea multe contradicții în atitudinea americană față de aceste popoare... Consecvent este numai profitul american de pe urma acestei atitudini. Căci, fără îndoială, împărțirea lumii în cele două mari sisteme politico-economice mondiale este o afacere excelentă pentru USA și țările occidentale. Este afacerea secolului, dacă nu cumva cea mai mare afacere din istoria omenirii. O afacere din care unii au câștigat, iar alții au pierdut, și aceeași continuă și azi, unii să câștige, alții să piardă mai departe.

Ce să mai zic de faptul că acestor popoare din Răsăritul Europei, cumplit lovite în interesele lor la sfârșitul războiului și în anii care au urmat, guvernul american le atribuie azi, condiționat totuși, statutul de «națiunea cea mai favorizată», denumire perfect cinică, în totală contradicție cu faptele?! Prin acest statut li se oferă statelor din Răsăritul Europei anumite avantaje comerciale, înfime însă față de pagubele și suferințele pe care politica americană le-a pricinuit acestor popoare. Una din condițiile pentru atribuirea clauzei respective o constituie libera emigrare, scutită de orice taxă nominală (art. 402, dacă nu mă înșel, din Legea comerțului USA și amendamentul Jackson).

România a încălcat acest articol - al unei legi care nu-i aparține - emițând în 1982, decretul prin care a încercat să-i oblige pe emigranți să-și plătească studiile de liceu și universitare făcute în România pe cheltuiala statului român. Decretul o fi fost discutabil în detaliile sale, dar faptul în sine, pe care se baza decretul respectiv, mi se pare profund întemeiat. Căci este evident pentru oricine că *orice emigrare este o pierdere pentru societatea părăsită*. Această pierdere este relativ calculabilă în cazul celor care au efectuat studii superioare și de specializare, studii al căror cost nu e drept să-l suporte societatea pe care emigrantul o părăsește. Un asemenea emigrant, specialist format într-un domeniu oarecare, reprezintă o pierdere pentru țara părăsită și un câștig pentru țara în care emigrează. De aceea, principala obiecție serioasă ce se poate aduce decretului românesc este că nu percepe plata taxelor de la țările în care se stabilește emigrantul, de la societatea în care acesta va munci și-și va pune în valoare specializarea sa, dobândită pe cheltuiala țării din care pleacă. Această obligație, a țării în care emigrantul ajunge, de a despăgubi țara din care emigrantul pleacă, mi se pare un principiu indiscutabil, care se cuvine să orienteze în toată lumea legislația emigrării. Cu atât mai mult cu cât emigrările se fac din țări mai sărace, cum sunt și cele din Estul Europei, în țări mai bogate, decalajul economic dintre țările bogate și țările sărace sporind în chip dramatic și pe nedrept, pe lângă altele și din cauza emigrărilor din Est în Vest, din Sud în Nord, care antrenează un număr mare de specialiști. Poziția USA în această chestiune mi se pare neîndoielnic imorală și necreștinească. Invocarea ideii de drept și de justiție în apărarea acestei poziții se poate face numai formal, prin argumente sofistice, avocațești, pe care bunul simț le respinge!

Nu știu cu ce argumente ați convins totuși (sau ați constrâns?!), guvernul R.S. România să renunțe, practic, în cele din urmă, la o măsură atât de firească (...).

Dacă guvernul român, la presiunile USA și ale altor guverne occidentale, renunță să mai perceapă taxa de emigrare, aceasta dovedește încă o dată că în politica internațională dreptatea și puterea se confundă mai departe, așa cum s-au confundat, până la identificare, și la Yalta în 1945, și la Paris în 1919, ori la Berlin în 1878. «Alte măști, aceeași piesă!...

Dacă Occidentul este într-adevăr atașat democrației și progresului uman, dacă idealismul occidental este real, deosebindu-se radical de materialismul îngust și meschin, dacă Occidentul e în stare să se gândească în mod serios la viitorul omenirii și să-l conceapă în termeni morali, creștinești și raționali, în termeni realiști pe distanță lungă, atunci politica de emigrare pe care Occidentul ar trebui s-o încurajeze este cea de emigrare, a speciștilor îndeosebi, din Nord spre Sud, din Vest în Est, în scopul extinderii ariei democrației, în scopul răspândirii și încurajării gustului pentru libertate și progres, pentru civilizație. Lărgirea acestei arii reprezintă singura cale de salvare a lumii. Iar lărgirea ariei de bunăstare și democrație nu se poate face decât prin oameni. În momentul de față, fenomenul emigrării acționează împotriva acestei lărgiri, având ca efect restrângerea ariei de democrație în lume (...).

Interesele mondiale se opun emigrației din Est în Vest, din Sud în Nord. Emigrația poate rezolva, pe scurtă durată, interese particulare, care însă contravin intereselor naționale, ale comunității părăsite de emigranți. Iată, răsturnând ierarhia firească de mai sus, ne arătăm grijulii cu întregirea familiilor și nu facem nimic pentru întregirea națiunilor artificial scindate, cum, tot artificial, adică urmare a gravelor greșeli săvârșite de oamenii politici în deceniile trecute, este scindată și omenirea, situație care o face incapabilă să iasă din criza politică mondială ce-i amenință existența (...).

2. În problema Maghiarilor și Secuilor din România n-am să insist în a demonstra că lucrurile stau mai degrabă pe dos, că pe aceștia, în situațiile în care se face vreo deosebire între Maghiari și Români, discriminarea îi favorizează, autoritățile românești arătându-se excesiv de precaute să menajeze susceptibilitățile naționale, atât ale Maghiarilor, cât și ale celorlalte minorități etnice din România. Cred că aveți posibilitatea să vă informați asupra acestei chestiuni pe cale directă, adică prin oamenii care sunt plătiți de guvernul Dumneavoastră spre a vă furniza informații exacte, și nu prin propaganda emigranților maghiari sau a guvernului român. Țin numai să fac două precizări:

a. Nu mă îndoiesc că există în România drepturi și interese maghiare ignorate ori prejudiciate. Când în America discutați acest subiect, aș ruga să nu fie uitate, ci discutate împreună, și interesele și drepturile românești care sunt azi, în România, ignorate ori prejudiciate. Drepturi și interes mult mai mari!... Inutil să precizez că această situație anormală este consecutivă încheierii pe care au dat-o Marile Puteri celui de al doilea război mondial.

b. Cazul care se face în America de situația Maghiarilor din România mai are o consecință care, constat cu uimire, scapă guvernului american: slăbirea solidarității firești dintre Români și Maghiari. Atâta câtă este, firească ar fi ca această solidaritate să sporească și să se întărească. Este aici și un interes american. De ce îl ignorați?

Remarcabil și plin de învățăminte este însă faptul că de stricarea relațiilor româno-maghiare, care convine atât de mult Sovieticilor, se ocupă... Americanii, în frunte cu Congresul USA, care permite unor iresponsabili să-și facă publice minciunile sub înalte auspicii americane. Minciuni care nici măcar poporul maghiar nu-i aduc vreun folos.

Astfel că principiul *divide et impera*, atât de drag oricărei dictaturi opresive, este susținut în interiorul blocului sovietic și de politica americană, de amestecul pripit și fără discernământ istoric și politic al unor oficialități americane în probleme despre care nu au nici o cunoștință, dar nici nu se străduiesc să capete una corectă. USA se ocupă, așadar, cu *divide*, iar URSS cu *impera*. Spre o astfel de împărțire a lumii mi-e teamă că tindem azi! (...)

Cu dragoste deci, și cu cele mai bune gânduri pentru toată America. Și a fi și an;atoți.

ION COJA

OCTAVIAN GOGA și ideea unității naționale

Sunt creatori a căror operă se dezvoltă în întregime dintr-un nucleu generator, după cum sunt alții care tratează teme și motive relativ disparate. Cei dintâi sunt spirite sintetice, ceilalți - spirite analitice. Octavian Goga face parte din prima categorie, căci, dacă pornim de la premisa - verificabilă de altfel în toate domeniile de elaborare a spiritului uman - că primii au o concepție proprie, unitară și unică, pentru el această concepție ni se pare a fi fost a unității naționale. Așa de organic s-a asimilat în spiritul poetului ideea unității naționale, încât i-a determinat cursul întregii existențe, slujind-o aproape în exclusivitate, atât prin îndeletnicirea literară, cât și prin activitatea politică, cele două componente ale personalității lui condiționându-se reciproc.

Această idee i-a dat «unitate cu energie accentuată» - cum a remarcat Ion Chinezu. Criticul și colaboratorul apropiat al poetului, intuindu-i «ideea centrală», despre care se pronunțase și Lovinescu la 1905 (*Memoarii*, 1900-1916, Ed. *Cugetarea*, București, 1931, p. 118-134), scrie: «ca cercurile pe oglinda unei ape care se propagă și se amplifică modelându-se după porunca unui ritm inițial și oricât s-ar îndepărta aceste cercuri păstrează o dependență simetrică față de punctul central, tot astfel și opera scriitorilor din a doua categorie (Chinezu se referă la acei scriitori a căror operă se dezvoltă dintr-un nucleu generator n.n.) crește într-o continuitate organică, plasma inițială e prezentă în cele mai îndepărtate periferii ale ei» (*Gând românesc*, 1938, p. 5-12).

Se înțelege că însușindu-ne punctul de vedere prezentat mai sus, nu împărtășim

păreră celor care l-au văzut pe Goga poet mare numai prin volumul de *Poezii*, de la 1905.

Nicolae Iorga a făcut, în *Semănătorul* din 30 octombrie 1905, interesanta observație potrivit căreia satul Rășinari, în care s-a născut poetul, era o așezare de oameni înstăriți și mândri, simțind tocmai din această pricină mai acut persecuția tuturor Românilor din Transilvania. De altfel, la sfârșitul secolului al XIX-lea, opresiunea Imperiului austro-ungar se intensificase, determinând o reacție firească din partea Românilor de aici. «M-am născut într-o vreme când principiul național domina toate fluctuațiile sufletului românesc» - spune Goga în *Fragmente autobiografice* (Ed. Car-

Octavian Goga

tea Românească, 1942) și adaugă: «m-am născut cu pumnii strânși, sufletul meu s-a organizat din primul moment pentru protestare, pentru revoltă, cel mai puternic sentiment care m-a călăuzit în viață și din care a derivat și formula mea literară». Iată de ce primele lui poezii au avut caracter social-politic și nu de altă natură, crezul său literar neîntemeindu-se pe un individualism egocentric, ci pe revelarea sentimentului predominant atunci în sufletul poporului român. În al lui *Cuvânt*, rostit la șezătoarea comemorativă a Societății Scriitorilor Români, din 1938, imediat după moartea lui Goga, Tudor Vianu afirma: «Sunt poeți care nu depășesc niciodată cercul individualității lor și a căror jale sau bucurie pot umplea cu răsunetul lor spațiile infinite, fără ca ei înșiși să se urnească vreodată dintre evenimentele stricte lor intimități. Sunt însă cântăreți care se avântă la largul vieții... ei prind vuietul din adâncuri, amplifică șoapta și se rostesc prin mii de guri deodată». Din această ultimă categorie face parte Octavian Goga - conchide criticul; din prima, George Bacovia -am considera noi.

Într-o reflecție formulată prin 1933, în chipul cel mai plastic, Goga se autodefiniște astfel: «Ca să descifrezi compoziția chimică a oceanului, nu este nevoie să te arunci în el, ci este de ajuns să vezi într-un pahar cu apă. Eu sânt paharul care conține elementul himic al oceanului românesc».

În același sens și mod, poetul ne desvăluie sensibilul și energicul său temperament creator: «Sufletul meu vibrează ca un seismograf în fața cutremurului».

În poezia *Rugăciune*, care-i deschide volumul de debut, invocă divinitatea de la care solicită pecetea harului poetic să cânte nu propria durere, ci pe cea a poporului român:

Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frânge,
Și de durerea altor inimi
Învăță-mă pe mine-a plânge.

Aceeași idee și atitudine estetică își găsește o formulare corespunzătoare la Octavian Goga tot într-un din *Fărămituri*, cum își numea propriile reflecții: «Poetul care a început să plângă cu mulțimea a pierdut dreptul la propriile lacrimi» (*Pagini noi*, Ed. Tineretului, p. 70).

Fată tânără din Rășinari.

Dar poetul a plâns cu mulțimea nu numai pentru condiția ei națională, ci și pentru cea socială, inseparabile una de alta. Astfel, «plugarii» lui sunt, ca mai târziu la Arghezi, ființa ce-i determină un adevărat cult și adâncă compasiune:

La voi aleargă totdeauna
Truditul-mi suflet să se-nchine;
Voi singuri străjuii altarul
Nădejzii noastre de mai bine
Al vostru-i plânsul strunei mele,
Creștini ce n-aveți sărbătoare,
Voi, cei mai buni copii ai firii,
Urziți din lacrimi și sudoare. (Plugarii).

Și fără a se resemna de starea lor, el le profetizează dubla eliberare:

Din casa voastră unde-n umbră
Plâng doinele și rade hora,
Va străluci odată vremii
Norocul vostru-al tuturor.

Este interesant de observat că mesianismul poetului, prezent și în *Clăcașii* sau *Apostolul*, devine un mijloc indirect de îndemn la acțiunea ce trebuie să înlăture Durerea unui neam ce-așteaptă De mult o dreaptă sărbătoare (Oltul), căpătând astfel o funcție politică și socială.

Credința lui Goga în izbânda ideii unității naționale nu exclude și trăirea unor momente de firească îndoială care îl umanizează. Ne-o arată versuri ca cele di poezia *Noi*:

Deșertăciunea unui vis
Noi o stropim cu lacrimi.

Titu Maiorescu, în raportul citit la Academia Română pentru acordarea unui premiu, în anul 1906, a făcut profunza remarcă potrivit căreia figurile reprezentative din lumea satului (preotul, învățătorul, învățătoarea, plugarul și lăutarul), prezente în poezia monografică a lui Goga, capătă strălucire dacă le raportăm la patrimoniul național pe care îl apără, la ideea unității naționale pe care o slujesc - am zice noi. Astfel, învățătorul și învățătoarea sunt străjerii care îi apără comoara limbii și a istoriei românești, iar lăutarul este cântărețul ce însuflețește și difuzează cântecele populare, devenind toți slujitori ai unității neamului.

Ideea pentru care a ars sufletul poetului o deducem indirect din poezia *La moarte*, publicată în volumul *Din umbra zidurilor* (1913), în care anticipează un fel de testament al obștescului său sfârșit:

Un foc aprindeți nebunatic
Spre ceruri flacăra să-și suie,
El mi-a ars sufletul sălbatic
Și lutul el să mi-l răpuie.

În poezia care deschide volumul *Cântece fără țară* (1916), Goga ne apare dominat de obsesia aceleiași idei:

Eu sunt un mag de lege nouă,
Un biet nebun orbit de-o stea,
Ce-am rătăcit să v-aduc vouă
Poveștile din țara mea. (Fără țară).

Sonetul *Unui orb*, din același volum, ia atitudine împotriva stării noastre de expectativă la începutul primului război mondial: Unui «orb», pe care îl întâmpinase altădată cu compasiune, poetul îi spune acum:

Azi nu te plâng, căci nu ți-e dat ca mie
Să vezi în drum sălbatica urgie
Din biata noastră țară neutrală.

Înfăptuirea unirii, ca act politic ce a avut loc la 1918, n-a fost de ajuns în concepția lui Goga. Poetul a luptat în continuare, prin literatură și prin activitate politică directă, pentru întărirea unor principii, pentru formarea unei conștiințe publice. Poezia *Profetul*, scrisă în 1928 și publicată postum în

volumul *Din Larg* (1938), ni-l arată consecvent cu sine, militant:

Am fost prooroc, pe drumul din pustie,
Când zilele mureau nemângâiate...
Am fost prooroc, izvor de apă vie,
Toți m-au băut de friguri și de sete.

Ultima poezie originală care încheie volumul *Din Larg*, intitulată *În țintirim*, invocă morții care și-au sacrificat viața pentru izbânda aceleiași ideii:

În țintirim dorm munți de lavă
Închiși sub lespezi de mormânt.
Un cuib de urră și otravă
E-n orice bulgăr de pământ.
Țărâna tremură și-nvie
Căci fiecare fir de lut
Dospește-n el o vijelie
Din câte-n suflete-au bănut.

Deosebit de poezie, amintim doar galeria de portrete închinată de Goga marilor bărbați ai Neamului românesc, ce și-au închinat viața nobilei cauze a unității lui (Horea, Avram Iancu, Mihail Kogălniceanu, ca să-i numim numai pe cei mai iluștri), ca și unele din discursurile politice, rostite cu diverse prilejuri, dintre care două sunt chiar intitulate *Ideea unirii* și *Ideea națională* -texte de o neobișnuită forță artistică. Prezentându-le mai pe larg, am intra în activitatea lui politică, din care nu lipsesc accente de patimă în ultima parte a vieții. Sentimentul național exacerbandu-i-se, vorbește de simțăminte «atavice», de «prerogativele sângelui» etc. Astfel, politicianul Goga n-a evitat anumite excese, ale căror consecințe negative le-a trăit din plin țara noastră după moartea lui. Poetul însă răscumpără unele greșeli ale omului politic. Poezia lui are acordurile grave ale simțirii poporului român într-un moment crucial din istoria lui. Și chiar dacă uneori suferă ca artă, sunt atât de mari ideea și sentimentul din adâncul ei încât îi anulează imperfecțiunile.

Afirmând, împreună cu Octavian Goga, că ideea unității naționale e «luntrea cu care plutim și din care dorim să înregistrăm curente mari de simțire universală» (*Musul care fierbe în Ideea națională*, București, 1928), opinăm totodată că nici un alt creator român de poezie n-a dat atâta viață și forță artistică acestei mari și actuale idei.

ION BÂRSAN

O convorbire cu Remus Tzincoca consemnată de Traian Filip

O SIMFONIE ROMANTICĂ (II) sau despre viața și opera unui dirijor și compozitor român

UVERTURA BIOGRAFIEI

M-am născut la Iași (data nașterii n-o spun). Tataia era preot și profesor, bineînțeles de religie. Eu am fost al optulea copil, mezinul. Mama era fată de preot. Tatăl ei, bunicul, a fost preot la biserica Sf. Nicolae Domnesc, biseriçuța aceea mică de lângă palatul administrativ, și el însuși era institutor la Școala Trei Ierarhi, unde l-a avut coleg pe Ion Creangă. Mama ne povestea pe vremuri, cu foarte multe detalii, cum Iosif Naniescu, Mitropolitul Moldovei, l-a caterisit pe Ion Creangă, și se pare că Creangă știa ce-l așteaptă, așa că sub rasa lui preotească era îmbrăcat un laic. Convorbirea se pare că ar fi fost cam așa:

- Este adevărat că ai tras cu pușca, de pe turnul bisericii Sf. Ilie ?

Ion Creangă a recunoscut cu un ton cam liber, care i s-o fi părut nepotrivit și ireverențios mitropolitului, care a strigat:

- Ticălosule, să lepezi rasa!

Bineînțeles. Creangă a scoso-o pe loc:

- Na-ți-o!... și a plecat liniștit încotro a văzut cu ochii.

Așa mergea povestea. Se pare că, după aceea, au dispărut vreo trei zile și bunicul și Ion Creangă, și nu se știe unde au fost. Probabil, la vreun *Trei Sarmale*, unde și-au înecat amarul. Deci, copilăria noastră, s-o spunem așa, printre alte povești, era dominată de anumite personalități ca Ion Creangă, Eminescu (pe care mama l-a văzut, când mergea cu bunica la Copou). Bunica i-a spus mamei mele:

- Uite, omul acela este Eminescu !

Și pe Gavriil Muzicescu, tot așa... Ei !... Am avut o copilărie fericită. Viața era ordonată, variată, pentru că părinții noștri stăteau - cum se spune pe românește - cu ochii în patru, ca să crească opt copii, cu toate ocupațiile multiple pe care le avea tatăl meu, extrem de activ pe toate planurile, chiar și pe plan politic, el fiind un «iorghist» din primele contingente. În 1918, a făcut parte ca deputat de Iași din primul parlament. Era prieten cu toți cei care, mai ales în Basarabia dinainte de război, duceau o acțiune culturală românească, cu o energie extraordinară, pe plan politic. Mitropolitul Gurie, Ion Inculeț, Constantin Stere, nu mai mi-aduc aminte, în sfârșit, Pan Halipa, sunt personalități care au jucat un rol capital în alipirea Basarabiei la Patria mamă. Dacă aș încerca să spun care au fost primele impresii de viață, trebuie să mă mai gândesc. Dar, de fapt, imaginea vine singură: de sărbători, dar chiar și în timpul anului destul de des, toate mesele noastre, acasă, se terminau cu muzică. Pentru

că toată familia forma un cor, pe care tatăl meu îl dirija din capul mesei. Câteodată cu câte un singur deget, în mod foarte sobru, dar și foarte eficace, încât aş putea spune că primul dirijor pe care l-am văzut în viață a fost tatăl meu. Și astăzi, când, în perspectiva unor ani de experiențe profesionale încerc să plasez aceste gesturi pe care le-am văzut de când am deschis ochii, îmi dau seama că, în tactul bătut de el, în felul lui de a conduce corul familiei, era o mare sobrietate de gesturi, azi scopul final al oricărui dirijor profesionist. Punctul la care ar vrea să ajungă: cea mai mare sobrietate. Mi-aduc aminte, stăteam în brațele mamei, cântam cu ea la partida sopran. Întregul repertoriu era vast și se compunea, mai ales, din muzică folclorică și muzică liturgică.

Locuiam în casa parohială. Tata era preot la biserica Talpalari, o biserică construită prin secolul al XVII-lea (nu sunt sigur), ba parcă XVII, pentru breasla tălparilor, pentru că, în acea parte a Iașilor, breasla tălparilor era numeroasă. În alt colț al Iașilor exista o biserică făcută pentru breasla curelarilor și se numea biserica Curelari. Casa în care locuiam era spațioasă, cu grădină de flori în față, cu ziduri solide, încăperi largi și luminoase, chiar în centrul orașului. Biserica Curelari se vede din Piața Unirii, mai ales cu aranjamentele care s-au făcut acum. În grădina bisericii și în grădina noastră erau flori și brazi. În altă grădină din fața bisericii se aflau pomi fructiferi și legume. Au fost locurile zburdălniciei noastre copilărești. Și dintotdeauna, biserica unde slujea tataia (noi îi spuneam tataia) a existat un cor, pentru că însuși tatăl meu avea o mare pasiune pentru muzică. Urmase Seminarul din Iași, fusese un seminarist strălucit și, ca atare, a fost trimis ca bursier la Academia Teologică din Kiev, unde a făcut studii și și-a luat licența în teologie. Această Academie fusese fondată de Mitropolitul Ieremia Movilă, și era în tradiție ca cei mai străluciți seminariști din Iași să-și continue studiile la Kiev, unde, bineînțeles, a ajuns în contact strâns cu bogata muzică bisericească, cu gândirea și literatura rusă a epocii. Acolo i s-au născut primii copii: Maria și Paul, care din nenorocire nu mai trăiesc.

Am pomenit de faptul că tatăl meu a studiat la Kiev, pentru că, bineînțeles, viața ortodoxă intensă cu care a fost în contact, l-a marcat, deși nu a fost niciodată, ca preot ortodox român, profund legat decât de Ortodoxia românească. Deci, în acest cadru am început - ca să spun așa - formația muzicală și generală, iar în cursul anilor exista totdeauna o epocă -vorbesc, bineînțeles de primii ani ai copilăriei - când activitatea noastră muzicală de copii era febrilă: epoca premergătoare Crăciunului. Așa că, încă din septembrie, cu cei doi frați ai mei mai mari, ne pregăteam repertoriul pentru colinde. Repetițiile se făceau sub supravegherea sau a unui frate mai mare, care și azi trăiește, e preot lângă București, Iosif (și el a moștenit unele daruri de dirijor și organizator de cor), sau sub supravegherea directă a tatălui meu, cu un repertoriu bine pus la punct, mai ales pentru vârstele noastre fragede. Aveam patru-cinci ani, ceilalți frați din doi în doi ani, mergeam (cum se făcea pe atunci) la toți prietenii și rudele mai apropiate din Iași. Toți așteptau formația noastră cu enormă bucurie, pentru că, deși eram mici, alcătuim trei voci egale, nici unul nu cânta la fel cu ceilalți. Un cor cu trei persoane. În vremea copilăriei noastre a existat la Iași un mare centru de activitate culturală populară, inițiat și condus de Constantin Ifrim, care, mai târziu, a devenit unul din colaboratorii lui Gusti, la Fundațiile Culturale. Această organizație de la Iași se numea Ateneul Popular din Tătărași, Tătărașii o parte a Iașilor. Și, totdeauna înainte de Crăciun, avea loc concursul datinilor. Și eu, acolo, ani și ani de-a rândul, cu echipa fraților Tzincoca, luam premiul întâi cu medaliile respective și diplomele pe care le-am văzut recent, în vizita ce-am făcut-o în Țară, în arhivele unuia dintre frați.

ȘOCUL SIMFONIC

Una dintre petrecerile pe care prietenii noștri le iubeau sau le preferau: după ce cântam micul repertoriu de cântece de stea și de colinde, îmi cereau mie, care eram cel mai mic și purtam steaua în mână, să las steaua sau s-o dau unuia dintre frați, și să-i dirijez pe ceilalți doi. Pentru că, se pare, fără să-mi dau seama, deși eram mai mic, începusem să-i dirijez, ca să obținem împreună anumite nuanțe sau un anumit tip de interpretare. Acest lucru îi amuza,

tocmai pentru că erau mai mari, încât ei înșiși, împreună cu prietenii la care ne găseam, îmi cereau să-i dirijez. Dirijam fără să știu ce făceam, dar, chiar de la acea vârstă, era un început de practică, bazat pe imitație, probabil, dar care urma să se desvolte încetul cu încetul, în cursul anilor. Bineînțeles, obligatoriu, făceam parte din corul bisericii. Puteam să susțin cu vocea mea de sopran, tot repertoriul religios, laic, popular. Trebuie să spun că, în afară de tatăl meu, care a fost un slujitor cu o voce absolut excepțională, mama avea o voce frumoasă de soprană. De altfel, și în familia ei existau cântăreți de valoare. Profesorul Vasile Rebegea, de la Conservatorul din Iași, aducea elevii la slujbele tatălui meu, ca să asculte și să înțeleagă ce înseamnă o voce cu *impostajie naturală*. Aș spune că din ambele direcții am avut o ereditare care mi-a marcat destinul.

Sora mea mai mare a fost cântăreață, pianistă. Când eram foarte mic, mi-a pus mâinile pe pian și mi-a dat primele îndrumări muzicale, tehnice. Tata a avut o enormă activitate culturală și socială. Era preot la biserică, profesor de religie la liceele de fete din Iași, *Oltea Doamna*, *Notre Dame*, *Liceul Ortodox de fete*. Fetele îl adorau. Și acum întâlnesc câte o doamnă care își mai amintește de tata. Pedagog formidabil. În același timp, consilier sau ajutor de primar, membru în Congresul Național Bisericesc, în conducerea multor societăți filantropice din Iași, cum ar fi Crucea Roșie, Asociația Orfanilor și Văduvelor de război, Asociația pentru protecția surdo-mușilor, pentru Orbi, plus toate obligațiile și apartenențele profesionale bisericești. Era specialist în Dreptul canonic, vechiul Drept canonic, și unul din puținii avocați consistoriali (pe vremea aceea erau numai cinci cei care puteau să pledeze până la Sinod). Avea mulți prieteni printre episcopi, dar, cum lua foarte des apărarea preoților, printre prietenii lui episcopi erau unii care nu agreau intervențiile tatălui meu ca avocat consistorial. Mergea la Bălți și, dacă Consistoriul din Bălți condamna pe cineva la trei luni de suspensie (pe atunci episcopii erau foarte severi), el putea să-l apere. Nu era un om interesat financiar, de aceea mulți preoți veneau la el să-i apere, pentru a preîntâmpina unele abuzuri. A fost în plus conferențiar cultural al Căilor Ferate Române pe întreaga țară, inspector pentru învățământul religios și nu mai știu ce... Iar la urmă, ca să nu mai revenim asupra acestui capitol, în afară de cărțile de școală și de predicile tipărite (era un vorbitor excelent), a scris. Este autorul singurei versiuni românești a ceea ce se numește *Concordanța biblică*. C. B. este un fel de enciclopedie. Există în grecește, în latinește, în rusește, dar singura scrisă în românește este cea făcută de tatăl meu. Ultima lucrare scrisă în ultimii douăzeci de ani (tata a trăit până la nouăzeci și unu de ani). Era de o vitalitate extraordinară și a murit ca un pui de găină. Ar fi fost primul Crăciun fără mama. Această carte se găsește la Patriarhie, deoarece el a încredințat-o Patriarhului Justinian.

Nu știu de ce m-am lăsat antrenat de activitățile multiple ale tatălui meu ! Poate pentru a arăta că, în fond, dimensiunea lui centrală a fost aceea de servitor al altarului, legat însă prin această fațetă de muzică și de cultură.

Figurile părinților se completau într-un fel în sentimentele noastre. Tatăl meu avea o severitate aparentă și reală, aș spune, dar severitatea era dublată de o înțelegere excepțională față de ființa omenească. Nu era o severitate respingătoare, ci una care impunea, venea dintr-o putere interioară, dintr-o curățenie, dintr-o probitate intelectuală. Mersul, avea un mers energic, dar nu agresiv. Predicile și slujbele lui erau iubite de popor. Mulți lăsau prin testament: doresc ca la ultimul serviciu divin să fie Părintele Zincoca, el să slujească. La fel și la alte servicii. Cu vocea sa, ar fi putut să facă carieră de operă indiscutabilă. În biserică lua culoarea și expresia momentului liturgic în mod atât de convingător, că era o plăcere pentru toți să asculte slujbele lui. N-aș vrea să cad în... Să spun că mama avea, dar mama avea partea care în mod obișnuit o are o mamă pentru copiii ei ! Ceea ce reține este cantitatea de muzică cu care ne-a adormit ani de-a rândul, ne-a fermecat. Și acuma cântecele ei de leagăn rămân un aspect al copilăriei. Dar din punctul de vedere al formației generale, în care intră și formația muzicală și alte aspecte ale educației, mama și tata formau o unitate absolută. Viața tatălui meu era ordonată, totul consacrat activităților spirituale, pedagogice, spirituale și sociale, cu un program precis, axa de organizare a întregii activități familiale. De exemplu, imediat după masă, tata avea obiceiul să se odihnească puțin, pentru că avea un somn exce-

lent, dar nu lung. Se scula foarte de dimineată și se culca foarte târziu, încât uneori, după-amiaza, încerca să recupereze câteva minute. După masă, cât timp își făcea tata siesta, casa era imobilă, pentru că «tataia doarme». Acesta era cadrul în care s-a petrecut copilăria.

Cam la vârsta școlii primare, am avut ceea ce aş numi *șocol simfonic*. Pe vremea aceea, la sfârșit de an, diferite școli făceau serbarea la Teatrul Național din Iași. Alergând pe coridoarele Teatrului Național, fiindcă mă rătăcisem de școală, am auzit în sala mare a teatrului o orchestră. Când am intrat în sală, Antonin Ciolan repeta cu orchestra *Simfonia a VII-a* de Beethoven. Cum sala era goală și în întuneric, am fost pironit pe un scaun și am ascultat netulburat de nimeni întreaga simfonie. Muzica m-a transportat într-o lume cu totul nouă, care mă atrăgea irezistibil. Din acel moment, a încolțit în mine ideea că drumul meu în viață se și așternea în fața ochilor mei. Mai târziu, când, la Conservatorul din Iași, am lucrat cu Antonin Ciolan, am înțeles ceea ce spune Arkel în *Peleas și Melisande: Il n'y a pas des événements inutiles*. Am putea extrapola afirmând că toate evenimentele au o înlănțuire, dar că foarte des, această înlănțuire este invizibilă. Momentele în care înlănțuirea apare, sau poate fi descifrată și simțită, devin uneori moment de revelație, de luare de cunoștință, *prise de conscience*. Și de puternică luciditate, așa spune.

Din acel moment, am urmărit și ascultat pasionat toate concertele și am început să lucrez cu foarte multă aplicație pianul și compoziția. Pianul cu profesori particulari, pentru că eram constrânși de mentalitatea și organizarea generală a vieții din Iași vremii, să mergem la școală, să urmărim cursurile de formație clasică, așa cum era organizat învățământul în Țară, ceea ce nu era lucru rău, bineînțeles, dar... Dar, dezvoltarea profesională, muzicală, se petrecea în mod continuu, paralel cu formația clasică pe care o primeam în liceu. Trebuie să menționez că eram mereu însărcinat de profesori cu formarea corurilor, pentru că, din experiența copilăriei, căpătasem o anumită facilitate tehnică în a organiza corurile, uneori în timp record. Având de-a face cu copii care nu știau notele, dar aveau un bun auz muzical, îi învățam rapid cele două sau trei părți pe care trebuiau să le execute. Părți pe care eu le compuneam mintal, după modelul armoniilor din corul familiei. Contactul cu anumiți dirijori ai corului bisericesc mi-a facilitat înțelegerea timpurie a partiturilor și mi-a dat primele elemente ale compoziției muzicale. Mai târziu, când am intrat la Conservatorul din Iași, mi-am data seama că, fără să fi vrut în mod voluntar (nu merge în mod voluntar), fără să fi vrut, așadar, viața copilăriei mi-a dat un bogat bagaj artistic, muzical și tehnic, profitând în cel mai mare grad de sfaturile și de lecțiile admirabile ale profesorilor mei: Antonin Ciolan, la dirijat, Alexandru Zirra și Constantin Georgescu la compoziție. Au mai fost și alții, dar aceștia sunt cei mai importanți.

TRAIAN FILIP

Editura Nagard are plăcerea să comunice cititorilor revistei Europa și Neamul Românesc că dispune încă de un anumit număr de exemplare din «Istoria Literaturii Române» de George Călinescu.

Acesată operă monumentală a culturii române conține Istoria literaturii române de la origini până în 1941.

Cei care sunt interesați să o cumpere se pot adresa la:

Editrice Nagard, Via Larga 11, 20123 Milano - Italia, cunoscând că prețul este de 65 dolari US (sau contravaloarea în alte valute), inclusiv cheltuielile poștale de expediție.

TERITORIUL MOLDOVENESC ȘI CETĂȚILE DE LA NISTRU ȘI CHILIA

de ALEXANDRU V. BOLDUR

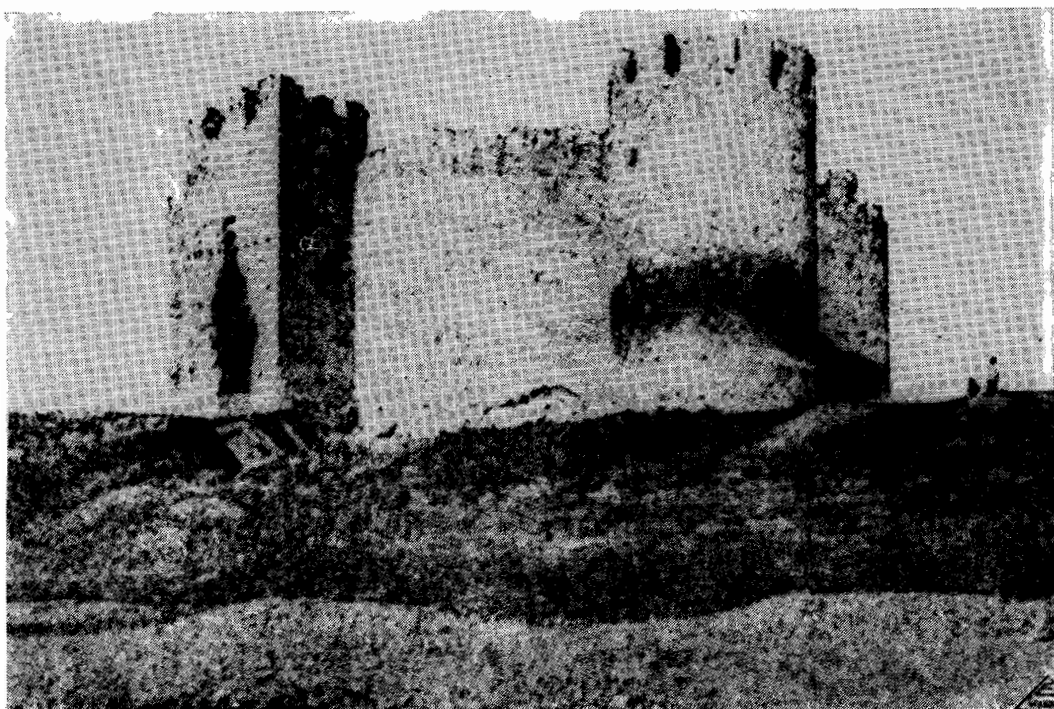
Capitolul 8

CETATEA SOROCA

A doua cetate pe linia Nistrului este Soroca.

Miron Costin scrie în cronică sa: «Fără una cum am înțeles, de Cetatea Sorocii să fie făcută de un Petru Voevod, de care lucru mult mă miră că Urechia vornicul nu pomenesce» (1). Din caracterul spuselor sale se vede că el nu este sigur cine e ziditorul cetății.

Această concluzie se întărește și de *Istoria în versuri polone*, unde se scrie: «Cetatea Sorocii au ridicat-o voievozii» (2).

Cetatea Soroca. Vedere dinspre Nistru.

Cu toate acestea, istoricii români au căutat să precizeze cine a fost acest «un Petru voevod». V. Vătășianu atribuie zidirea cetății lui Petru Rareș (3), iar Gr. Ionescu - lui Petru Mușat (4).

A. Lapedatu invoacă tradiția locală, care vede ziditorul cetății în Ștefan cel Mare (5).

Această căutare zadarnică a ziditorului cetății are un singur sens: voievozii moldoveni Petru Mușat, Ștefan cel Mare și Petru Rareș au avut grijă de această cetate, au căutat să fie în permanență eficace împotriva inamicilor, au restaurat-o etc.

Adevăratul ziditor al cetății n-a fost nici unul din acești domnitori.

Dezlegarea problemei zidirii cetății stă în strânsă legătură cu numele inițial al acestei cetăți.

Soroca în limba rusă înseamnă *coșofană*. După părerea noastră este greu de admis că un oraș împreună cu o cetate să capete un nume de pasăre. Suntem convinși că numele inițial al acestei cetăți nu este *Soroca*. Denumirea unei cetăți stă, în mod firesc, în legătură cu însemnătatea ei sau forma construcției etc. Ni se pare o conflagrantă contradicție între o cetate și o pasăre, mai ales *coșofană*.

În izvoarele rusești, numele cetății figurează la plural *Soroki*. Însă în harta lui Reicherdorf din secolul al XVI-lea, găsim acest nume la singular *Sroca*, cu terminația *-ca*, adică *Soroca* și tot așa figurează această denumire și în izvoarele istorice românești.

Harta lui Reichersdorf (1541).

Numele cetății nu putea fi *Coțofana* rusă - Soroca, sau, la plural, Soroki. De aceea se pune întrebarea: care ar fi numele inițial al acestei cetăți în istorie?

Pentru dezlegarea enigmei avem două indicii. Primul se trage din caracterul etnic vechi al provinciei, pe care o apărea cetatea. Încă Ptolemeu a arătat că aproximativ în mijlocul provinciei locuiau Sara-geții (Saragatae). În vecinătatea Sorocii avem: în județul Bălți de două ori *Sarata*, în județul Orhei *Sărăteni*, și în însuși județul Soroca *Sarnaki*. Aceste denumiri ne sugerează ideea că primul nume al orașului Soroca a fost *Sarata*. Aceasta ar însemna că cetatea a fost construită de Geți.

Al doilea indice e toponimic și ne sugerează ideea - când ar fi putut lua naștere această cetate getică.

Pe Nistru, pe partea lui dreaptă, cam la depărtare de vreo 25 km spre sud se află satul cu numele *Zaluciani*. Acest nume provine de la numele *Ulicilor*, care, în cronicile ruse poartă diferite denumiri - Ulicii, Uglicii, Luticii, Uliceanii, Sulicii etc. Acest popor locuia la început la Nipru, mai jos de Kiev, iar apoi, după înfrângerea suferită în 914 de la principele de Kiev, Igor, s-a mutat între Bug și Nistru. Acolo locuiau Tiverții, adică Tirageții (de la numele vechi al râului Nistru - Tyras). Tiverții erau o ramură de vest a poporului Ulicilor. Am adus dovezi în favoarea caracterului tracic al acestui popor foarte numeros (5).

Ulicii, în lupta cu Igor, au demonstrat o extraordinară rezistență. Abia după trei ani Igor a putut cuceri cetatea Ulicilor *Peresecen*, care, în limba română, în seamă *întretăiat* sau *întretăiere*, i-a obligat să plătească tribut și i-a dat voievodului Sventeld, probabil de origine vareagă, ca și principele Igor. În urma înfrângerii, Ulicii au emigrat la nord și vest.

Satul Zaluciani, purtând numele Ulicilor, atestă prezența lor lângă Soroca, și ne sugerează ideea că această cetate este construită de ei, în amintirea vechii lor cetăți *Peresecen*.

Soroca apare aici ca punct întărit de apărare împotriva principilor din Kiev.

În felul acesta vedem atât timpul apariției acestei cetăți (secolul al X-lea e.n.), cât și numele ei. Nu se știe cui nu i-a plăcut vechea denumire de *Sarata* și când s-a produs transformarea ei în *Soroca*.

În timpul dominației ruse asupra cetății și orașului Soroca, numele Soroca s-a transformat în *Sorochi* și în felul acesta figurează în toate scrierile și statisticile rusești.

Nu putem ști dacă cetatea a fost construită de Geți, din lemn și pământ sau din piatră, deoarece nu cunoaștem nici prototipul acestei cetăți, adică cetatea *Peresecen*. E probabil să fi fost o construcție rudimentară, din lemn și pământ.

Desigur, ulterior, cetatea Sorocii a servit de apărare împotriva Pecenegilor, Cumanilor și Tătarilor. Cetatea a fost lăsată în pace, deoarece Pecenegii se interesau de Dunăre și, probabil, au intrat în teritoriul moldovenesc din sud. Cumanii au intrat pe acest teritoriu, după toată probabilitatea, prin vadul Orheiului, iar Tătarii erau atât de numeroși, încât ocoleau cetățile moldovenești.

Pe timpul lui Ștefan cel Mare, cetatea a fost socotită a domniei. Constatăm prezența, în 1499, în această cetate, a pârcălabului Coste, iar Bogdan cel Chior, în 1517, numea Soroca «cetatea noastră» (7).

Construcția în piatră este de pe vremea lui Petru Rareș, care a refăcut-o în 1543.

Cetatea Soroca era mică, ca și Hotinul; întreaga ei suprafață nu depășea o jumătate de hectar.

NOTE:

1. Miron Costin, *Cronica*, în M. Kogălniceanu, *Letopisețul Moldovei și Valahiei*, Buc., 1972, p. 23.
2. Miron Costin, *Opere*, ed. P.P. Panaitescu, p. 223.
3. V. Vătășianu, *Istoria artei feudale*, I, p. 711.
4. Gr. Ionescu, *Istoria arhitecturii românești*, București, 1937, p. 392.
5. Al. Lapedatu, *Cetatea Sorocii*, în «Bulet. Com. Mon. Ist.», v. VII (1914), p. 85.
6. Lucrarea noastră *The Enigma of the Ulichy-Tivertsy People*, în «Balkan Studies», 1968, nr. 9.
7. M. Costăchescu, *Arderea târgului Floci*, p. 154.

DIPLOMAȚII ENGLEZI ȘI AMERICANI MINT POPORUL ROMÂN

Am în fața ochilor, Raportul întocmit la 25 ianuarie 1946 de Sir Archibald Kerr, către ministrul de externe Ernest Bevin, asupra misiunii sale la București. Este marcat «ultrasecret», poartă numărul R 1880/92/37 și a fost scos la lumină după treizeci de ani. Are șapte pagini și ar merita să fie tradus în întregime, dar legile britanice ne obligă să-l parafrazăm. Îl voi rezuma, deci, în părțile sale esențiale:

Comisia aliată, compusă din Sir Archibald Kerr, Averell Harriman, ambasadorul american la Moscova și Andrei Vâșinsky, a plecat din capitala URSS-ului cu trenul și a făcut trei zile până la București. Membrii comisiei nu l-au văzut pe Vâșinsky decât după ce au intrat în România, când au întocmit un plan de acțiune, pentru a-l sfătui pe Rege să convingă opoziția, în vederea lărgirii guvernului de la București. Vâșinsky urma să se vadă mai întâi cu Groza și să aibă convorbiri cu membrii guvernului său, iar ambasadorii britanic și american să contacteze șefii opoziției, pe Maniu și Brătianu.

La 1 ianuarie 1946, continuă raportul, cei trei au fost primiți în audiență de Rege, cu care prilej i-au adus la cunoștință dorința unanimă a celor trei miniștri de externe de a se ajunge cât mai repede la o soluție, care să permită recunoașterea noului guvern de către Anglia și Statele Unite. Ambasadorii Kerr și Harriman au subliniat importanța acordată de guvernele lor alegerilor din România, care trebuiau făcute în respectul drepturilor și libertăților fundamentale. La rândul său, Vâșinsky a subliniat nevoia ca alegerile să fie cu adevărat libere. Ei au arătat Majestății Sale procedura ce urma să fie aplicată. Mai întâi, trebuiau să fie incluși în guvern doi reprezentanți ai opoziției, unul din Partidul Național-Tărănist, altul din Partidul Liberal. Apoi, guvernul Groza trebuia să dea toate asigurările că alegerile vor fi libere, respectându-se libertățile fundamentale. În cele din urmă, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii aveau să recunoască guvernul Groza.

Regele Mihai a promis să urmeze sfaturile primite, așa cum urmasă și deciziile de la Yalta și Potsdam. A adăugat că dorește ca acest guvern, cu toate completările necesare, să aibă un caracter provizoriu până la alegeri și în el să fie incluși câțiva miniștri neutri, în câteva departamente. Ambasadorii au răspuns că nu au mandat pentru a-și da acordul în această privință.

După audiența la Rege, ambasadorii s-au dus la o întrunire cu guvernul Groza, unde au subliniat importanța acordată de Anglia și Statele Unite ale Americii alegerilor libere. Primul ministru, cu toate deseile întreruperi ale lui Vâșinsky, care nu părea să aibă încredere în abilitatea sa, a promis până la urmă să pregătească o listă cu obligațiile ce și le asuma. Sir Archibald Kerr, la punctul opt din raportul său, precizează că la această întrunire a avut destul timp pentru a-l observa pe primul ministru și că a ajuns la convingerea că nu se poate aștepta ca el să facă altceva decât ceea ce îi vor îngădui Rușii.

A doua zi, Kerr s-a dus să-i vadă pe Maniu și Brătianu. I-a găsit pe amândoi profund îngrijorați și plini de suspiciune față de guvern și de Ruși, sceptici și fără încredere în soluția propusă. Ambasadorul britanic arată că a folosit toată gama de argumente, de la cald la rece, de la galanterie la duritate, pentru a-i face să priceapă că aceasta era ultima șansă de a-i ajuta.

Atât Maniu, cât și Dinu Brătianu au insistat să se depună eforturi deosebite, pentru a se salva tronul și alegerile să fie cu adevărat libere. În caz contrar, au spus ei, noul parlament ieșit din alegeri falsificate, va înlesni anexarea militară a țării la Uniunea Sovietică, ba chiar ar fi în stare să ceară el însuși intrarea în rândul republicilor sovietice, ca un al XVII-a stat.

Sir Archibald Kerr a răspuns că pot conta pe guvernele englez și american, care vor face presiuni asupra guvernului Groza în sensul respectării promisiunilor cu privire la alegerile libere. Ambasadorul britanic recunoaște că n-a reușit să-i convingă, după cum nici el nu era convins de ceea ce spunea (punctul 10 din raport).

Mai departe, Sir Archibald Kerr descrie întâlnirea cu Mihalache, care i-a făcut o excelentă impresie. El nu voia să intre în guvern. Atunci, pentru a-l convinge, Kerr arată că a fost nevoit să se poarte când curtenitor (cajalerie), când să recurgă la baston (dragooning), adică la argumente tari, «deși ambele metode îi repugnă».

Să examinăm în continuare acest document ultrasecret.

Primul ministru Groza a respins, fără nici o explicație, propunerea partidelor istorice de a accepta în guvern pe Ion Mihalache și Bebe Brătianu. Cum aceștia au insistat, în ziua următoare, la 4 ianuarie, Groza a declarat că Mihalache a fost voluntar pe frontul rus, iar Bebe Brătianu e «reacționar». Cu această ocazie, Vâșinsky a declarat că guvernul său se opune categoric intrării celor doi în formația guvernamentală.

Din nou întrevederi cu Maniu și Brătianu. Primul i-a furnizat o listă de șaisprezece nume, iar al doilea de patru și s-au văzut din nou cu Vâșinsky. Până la urmă, s-a căzut de acord asupra lui Hațieganu și Romniceanu, ca miniștri fără portofoliu, care au și depus jurământul. A urmat un dejun la Castelul Peleş din Sinaia, după care Vâșinsky a plecat la Sofia, iar Sir Archibald Kerr și Averell Harriman s-au întors în Capitală.

La București, cei doi l-au revăzut pe Groza și au discutat cu el în amănunt lista de «garanții» oferită de acesta. Ea a fost anexată raportului. Reprezentanții Angliei și Americii s-au văzut cu Groza și în ziua următoare. Sir Archibald Kerr recunoaște că s-a despărțit de primul ministru fără să fi izbutit nici să-l miște, nici să-l convingă. Cu candoare și finețe de stil, Kerr arată că Groza n-a făcut nici un efort pentru a le da impresia că ar putea să fie crezuți sau că el ar putea să se țină de promisiunile făcute. Kerr era convins că Groza va pune deschis bețe-n roate, așa cum voiau și o cereau Rușii fără menajamente. Era trist, dar el nu vedea ce s-ar fi putut face. Ambasadorul britanic - scrie Kerr - era realist și punea multă inimă în îndeplinirea misiunii sale.

Indiscutabil, Groza era un pezevenghiu și un politician viclean. Era nebun, nebun de-adevărat, dar simpatic. Lui i se putea, la nevoie, ierta că schițează toate mișcărilor după muzica lui Vâșinsky, fiindcă Groza nu suferea de deșteptăciune. Dar Tătărăscu era un mincinos și un escroc din cap până-n picioare, spune Sir Archibald Kerr. El era inteligent, dar nu până într-atât încât Kerr să nu-și fi dat seama că Tătărăscu l-a mințit în fără rușine.

Sinceritatea cu care scrie acest raport îl descarcă pe Sir Archibald Kerr de răspunderea ce personal nu o avea, fiind un simplu executant al ordinelor primite.

Concluzia raportului? Ea este exprimată în paragrafele 28 și 29:

Kerr nutreă convingerea personală că guvernul Groza nu are intenția de a respecta nici litera, nici spiritul deciziilor luate de cei trei miniștri de externe la Moscova, în legătură cu alegerile libere. Că României nu au nici cea mai mică îndoială, ca și Sir Archibald Kerr de altfel, că alegerile nu vor fi falsificate.

Înainte de a încheia acest lung raport, ambasadorul britanic subliniază că Vâșinsky guvernează România ca pe o provincie a Uniunii Sovietice și că guvernul Groza nu e decât un simplu instrument în mâinile lui.

Și acest om de onoare, loial în îndeplinirea misiunii ce i se încredințase de șeful său (a minți, a convinge), are un cuvânt de milă pentru poporul pe care îl înșela:

«Părăsesc Bucureștii cu o tristețe infinită și cu mulțumirea că nu m-am născut român». La aceasta ar fi trebuit să mai adauge: ... și pentru că am fost prezent la Kremlin, în noaptea de 9 octombrie 1943, când Churchill a vândut România.

Iată un document de o gravitate excepțională și de o sinceritate care îl onorează pe autorul său.

Miniștrii de externe ai celor trei mari puteri se reunesc la Moscova, la 16 decembrie 1945, pentru a discuta, printre alte subiecte la ordinea zilei, și «recunoașterea de către Anglo-Americani a guvernului Groza din România». În locul lui Anthony Eden era Ernest Bevin, iar în locul lui Stettinius, Statele Unite erau reprezentate de James Byrnes.

De ce era nevoie de recunoașterea guvernului Groza? De ce Anglia și Statele Unite nu-l recunoscuseră până atunci?

Fiindcă, așa cum am arătat, el a fost impus de Vășinsky printr-un ultimatum de două ore. De aceea, din punct de vedere politic, acest guvern nu reprezenta în România altceva decât o improvizație cripto-comunistă, redusă la o infimă minoritate. Deci, nu îndeplinea condițiile cerute de Declarația de la Yalta cu privire la Europa Eliberată, pentru a fi recunoscut legal.

Ne amintim că, la 21 august 1945, Regele Mihai ceruse Rusiei, Statelor Unite și Angliei să-l ajute și să-l sfătuiască, pentru a constitui un guvern cu adevărat reprezentativ și democratic, tocmai pentru a se încadra în prevederile Declarației de la Yalta și a se bucura de recunoașterea celor trei puteri. În același timp, Regele Mihai a cerut guvernului Groza să demisioneze. Cum dispoziția sa nu a fost acceptată, s-a intrat în rebeliune constituțională și lucrurile au rămas în suspensie, fără semnături regale și fără colaborarea firească dintre Rege și guvern, iar situația aceasta a durat până în luna ianuarie 1946.

Pentru Români, declarația făcută de președintele Truman la postul de radio «Vocea Americii», în 18 august 1945, făcea să renască noi speranțe:

«La Yalta - afirma președintele - s-a decis ca cele trei guverne, în comun, să-și asume restabilirea unor guverne și legi democratice, în toate țările satelite din Europa. Principiul a fost reafirmat la Potsdam, în ceea ce privește România, Bulgaria și Ungaria. Aceste națiuni nu vor cădea niciodată în sfera de influență nici unei puteri.»

Pe baza acestei declarații (c'est trop beau pour être vrai), un distins și subtil diplomat român, Savel Rădulescu, devenit consilier al Regelui Mihai după 23 august 1944, a conceput ideea «consultării» cu cei trei, în speranța de a putea să scape țara de guvernul impus de Vășinsky. De aici, ideea de a se cere demisia lui Groza, de a fi refuzate decretul unui guvern de uzurpatori și de a apela la concursul celor trei pentru a ieși din impasul constituțional. În acest scop, ca și atâția alți Români, Savel Rădulescu a plătit cu viața curajul și patriotismul său de moldovean cinstit.

Situația din România a fost luată în discuție la Moscova, la întrunirea celor trei miniștri de externe, în luna decembrie 1945. Ei au decis să trimită la București pe Vășinsky, Averell Harriman și Sir Archibald Clark Kerr, pentru a «media și aranja lucrurile.»

Ce aveau ei de «aranjat»? Să lărgească guvernul prin participarea a doi miniștri reprezentând partidele istorice. Să garanteze alegerile libere și libertățile elementare constituționale. Misiunea lor reprezenta o «acțiune colectivă a celor trei mari puteri» și nicidecum o inițiativă ce pornea doar din voința Rusiei.

După cum am văzut din raportul lui Kerr, cei trei s-au dus la București, au stat de vorbă cu Regele, cu membrii guvernului, cu șefii opoziției. Lucrurile s-au «aranjat», s-au cârpit, dar nimeni nu a fost nici convins, nici prost.

Ce să reținem din raportul Kerr? Cinismul ambasadorilor? Duplicitatea lor? Machiavelismul și egoismul de care au dat dovadă? Toate la un loc și tot nu e destul.

Sir Archibald Kerr este un om distins și bine informat. Ambasador la Moscova, a fost prezent la 9 octombrie 1944, la reuniunea cu Stalin, când șeful său, Winston Churchill a cedat România Rușilor în proporție de 90 la sută. El a fost alături de premierul britanic și la Yalta, și la Potsdam. El știa prea bine că rolul lui la București era să ascundă adevărul. Să inducă în eroare poporul român și să dregă bu-suiocul, pentru a permite guvernului Groza să închidă Dosarul România. El nu se îndoia nici o clipă de rosturile reale ale misiunii sale, de care, de altfel, s-a achitat admirabil, dar cu oarecare strângere de inimă, fiindcă era un om, un om cinstit și rolul pe care a fost nevoit să-l joace nu i-a plăcut.

Pentru sinceritatea lui, pentru ultima frază din raport, când s-a gândit să-i mulțumească lui Dumnezeu că nu s-a născut român, personajul ne-a devenit simpatic. El știa că Groza era necinstit, că nu se va ține de cuvânt; știa că Tătărescu era un escroc; știa că alegerile vor fi măsluite și că nici una din făgăduielile făcute de guvern nu avea să fie respectată. Era limpede că Groza nu se gândea să iasă din cuvântul lui Vășinsky, conștient că România urma să se comporte ca o provincie sovietică. Cu toate acestea a încercat să forțeze mâna Regelui prin lingușeli sau prin amânări și i-a obligat pe Maniu și Brătianu să-și sape singuri groapa. Dar, cum el avea o misiune, a îndeplinit-o până la ultima consecință, cu regret, cu tristețe, cu scârbă.

De reținut, grava răspundere a guvernului britanic în nenorocirea abătută asupra neamului românesc. Churchill și Eden ne-au amăgit și ne-au dat pe mâna Rușilor. Succesorii lor, Clement Atlee și Ernest Bevin au mințit la rândul lor poporul român și l-au lăsat să nutrească iluzia că nu ar fi fost aruncat în zona de influență sovietică. Acesta e păcatul cel mare, cel mai mare. Iuliu Maniu, Brătianu, Regele cereau să li se spună adevărul, pentru a ști ce atitudine să ia în consecință, iar diplomații marilor puteri occidentale, ocrotiți de Churchill și Atlee, au proferat minciuni, au torturat, terorizat și decimat prin politica lor neamul românesc. Nu știu ce ar fi putut să facă Iuliu Maniu și Brătianu dacă ar fi cunoscut adevărul, dar, cu siguranță, ei ar fi încercat să pregătească țara, ar fi urmat o politică realistă și nu s-ar fi angajat pe calea eroică a rezistenței care ar fi putut să ducă la sinuciderea colectivă a națiunii.

Același lucru îl voi spune și cu privire la Averell Harriman, ambasadorul american la Moscova. Și el cunoștea toate aranjamentele lui Churchill cu Stalin, privind cedarea României la 9 octombrie 1944, deoarece el era observator din partea lui Roosevelt și a fost ținut la curent zi de zi și informat pas cu pas de Eden. Și el a fost alături de Roosevelt la Teheran și la Yalta, iar la Potsdam l-a însoțit pe Truman. Și el cunoștea realitatea aspră a misiunii sale în România, știind că alegerile urmau să fie falsificate și promisiunile să rămână fără urmări. Dar, ținând seama de faptul că noul președinte, Harry Truman, nu recunoștea tâlhărescul acord de la Moscova dintre Stalin și Churchill, raportul lui Harriman putea să capete altă greutate și să aibă alte consecințe decât raportul lui Kerr. Averell Harriman știa că trebuie să mintă poporul român și l-a mințit. El știa că misiunea sa impune să-l mintă pe Rege, să-i tragă pe sfoară pe Maniu și Brătianu, și a făcut-o cu sânge rece și fără remușcări. Românii voiau să știe adevărul, să afle ce soartă li se pregătea din partea Aliților, iar Harriman s-a comportat ca un om fără conștiință și fără simț de răspundere în fața istoriei.

De aceea, atitudinea lui nu poate fi nici iertată, nici admisă. Evident, Harriman era și el diplomat. El provenea dintr-o bogată familie americană (căile ferate și băncile americane), dar nutrea sentimente prosovietice încă din tinerețe. Fusese membru influent al partidului democrat, amic personal al lui Roosevelt și membru fondator al faimosului Committee for Foreign Affairs, comitet pro-rus și liberal. După unii (vezi «None dare call it conspiracy» de Gary Allen), Averell Harriman, adică băncile sale, ar fi finanțat alături de mulți alți Americani, revoluția lui Troțky, când acesta, împreună cu 275 de revoluționari, s-a imbarcat pentru Leningrad, la 27 martie 1917, pe vasul Christiania de la New York. Avea vreo zece milioane de dolari (valuta 1917) împrumutați, în schimbul unor grase concesiuni miniere.

Cazul lui Harriman este mai grav, așadar, fiindcă el putea să spună adevărul poporului său și nu l-a spus. Având independență materială, prestigiu și autoritate, ar fi putut să spună poporului român adevărul și nu l-a spus. Ar fi putut să ușureze suferința poporului român, dar n-a voit s-o facă. Spre deosebire de Kerr, el nu are nici un cuvânt de regret, nici un cuvânt de simpatie pentru Români. E mândru și se laudă cu felul cum și-a îndeplinit misiunea la București, cum i-a mințit pe toți, împreună cu Vâșinsky și Kerr.

Astfel, la moartea lui Vâșinsky, ziarul «New York Times» a cerut fostului ambasador american la Moscova, Averell Harriman, un interviu. În pragul senilității, crezând că vorbește despre «cinismul» lui Vâșinsky, Averell Harriman povestește următorul incident:

«Primisem misiunea de a ne duce la București să aranjăm lucrurile. Să-l determinăm pe Rege și partidele de opoziție să organizeze alegeri libere. De la Moscova la București, am făcut trei zile cu trenul. Invitat în vagonul ministerial al lui Andrei Vâșinsky, l-am întrebat:

“Ce procentaj de voturi crezi dumneata că vor avea comuniștii în România, dacă se fac alegeri libere?”.

“Dacă se fac alegeri libere - mi-a răspuns Vâșinsky - comuniștii nu vor avea nici măcar 10 la sută. Dar cum alegerile le vom face noi și ele nu vor fi libere, comuniștii români vor avea 90 la sută, iar ceilalți 10 la sută”.

Iar Averell Harriman, ambasadorul celei mai mari puteri din lume, ambasadorul celui mai mare și nobil popor, popor muncitor, cinstit și generos, care n-ar fi acceptat niciodată acest răspuns, în loc să coboare la prima stație de cale ferată și să se întoarcă la Moscova, trântind ușa și strigând lumii întregul adevăr, a continuat să bea liniștit șampanie, în compania lui Vâșinsky. Iar apoi, ajuns la București, a mințit fără să roșească pe toți politicienii cu care a avut întrevederi și, prin ei, întreaga lume.

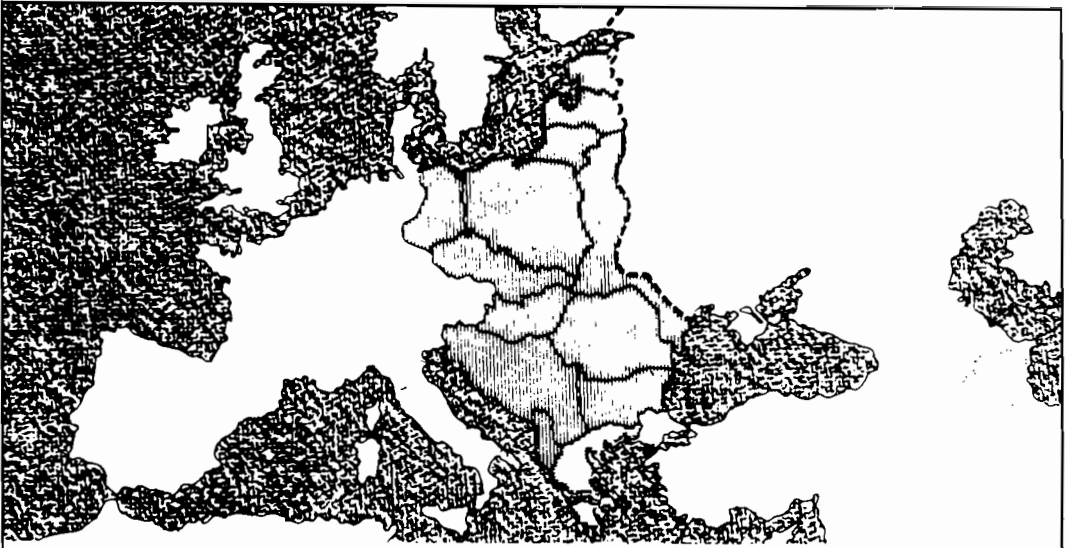
Iată de ce păcatul lui Averell Harriman e mai mare decât al ambasadorului Kerr. Vorbind despre cinismul lui Vâșinsky, el a uitat propriul său cinism. L-a uitat, știind bine ce-i spusese Vâșinsky și conștient că la București a indus în eroare poporul român.

Trebuie să recunosc însă că amândoi diplomații, și Vâșinsky, și Harriman, s-au ținut de cuvânt. Unul a falsificat alegerile, altul a mințit nația românească și pe conducătorii ei.

Dorința lui Churchill, exprimată la 9 octombrie 1944 la Kremlin, s-a împlinit întocmai. Expresia «zonele de influență» nu a fost utilizată, în mod public și oficial, de nimeni. Dar cortina de fier făurită de el și de Roosevelt a coborât asupra României și a întregii Europe de Răsărit.

Farsa de la București a celor trei diplomați s-a repetat aidoma și în Polonia, numai că acolo n-a mai fost Vâșinsky, ci Molotov. Dar tot Kerr și Harriman au reprezentat Anglia și Statele Unite, în calitate lor de gopari ai eroicului popor polonez.

Moscova, 9 Octombrie 1944

"Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: "Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și "fifty-fifty" cu voi în Jugoslavia?" În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

"Cel de al doilea război mondial"

- Memorii -

SUMARUL

Ion Coja, <i>Scrisoare deschisă către Președintele Statelor Unite</i>	1
Ion Bârsan, <i>Octavian Goga și ideea unității naționale</i>	6
Traian Filip, <i>O convorbire cu Remus Tzincoca (II)</i>	9
Al Boldur, <i>Teritoriul moldovenesc și cetățile de la Nistru și Chilia - cap. 8</i>	13
N. Baci, <i>Yalta și crucificarea României - cap. 28</i>	16